

GEORGES BATAILLE

Sade-ot csodálni annyi, mint gondolkodásának élet csorbítani

Sade-ról beszélni mindenképpen paradox. Lényegtelen, hogy titokban vagy nyíltan tetszelgünk-e a térítő szerepében: kevésbé paradox talán, ha a bűn helyett a bűn dicsőítőjét magasztaljuk? Sade egyszerű csodálata csak fokozza a következetlenséget, amely az áldozatot dicséri, és a nyilvánvaló iszonyat világból az őrlt, irreális, kápráztatón üres eszmék összefüggésébe helyezi.

Bizonyos elméket izgalomba hoz a gondolat, hogy fejük tetejére állítsák az alapjában véve szilárd értékeket. Így módjukban áll azt a durva kijelentést tenni, hogy de Sade márki, a világ legveszélyesebb felforgatója tette az emberiségnek a legnagyobb szolgálatot. Ítéletük szerint mi sem bizonyosabb, minthogy megremegünk a halál, a fájdalom gondolatára (mintha csak más fájdalomról és haláláról volna szó); a tragikum vagy a bűn hallatán összeszorul a szívünk, de rémületünk tárgya olyan számunkra, mint a nap, amely nem kevésbé nagyszerű, hiszen fényétől el kell fordítanunk tekintetünket.

Sade alakja annyiban hasonlítható a naphoz, melynek látását a szem nem képes elviselni, amennyiben a kor képzeletét elbűvölte, ám el is borzasztotta: nem lázító-e már önmagában is a gondolat, hogy egy ilyen szörnyeteg egyáltalán létezett? Modern védelmezője azonban soha nem vehető komolyan, hiszen elképzelni sem lehetett, hogy nézetei követőkre akadnak. Irigyei kérkedőt vagy kizárólag szégyentelen kéjencet látnak benne. Amennyiben védelmezői nem határolják el magukat tőle, a Sade-ról zengett dicsőimnuszok maguk is hozzájárulnak az uralkodó erkölcs megszilárdításához: azt a sötét gyanút ébresztik, hogy megrendítésére irányuló vágyunk teljesen hiábavaló, mert ellenállóbb, mint gondoltuk. Mindez nem számítana, ha ezzel Sade gondolkodása nem veszítené el alapvető értékét: vagyis egy értelmes lény gondolkodásával való összemérhetetlenségét.

Sade számtalan művet szentelt elfogadhatatlan értékek felállításának: ha hiszünk neki, az élet a gyönyörök halmozása, a gyönyör pedig az élet elpusztításával arányos. Másképpen fogalmazva, az életnek saját elvének félelmetes tagadásában kell kicsúcsosodnia. Ki ne látná be, hogy egy ilyen megdöbbentő kijelentés nem fogadható el általánosan, sőt még csak fel sem vehető – mert az pontosan az élet venné el, értelmétől fosztaná meg, következmény nélküli szellemi sziporkává degradálná. Ki ne venné észre, hogy egy ilyen kijelentést a társadalom egy pillanatra sem vehet komolyan? Valójában azok, akik Sade-ban gazembert látnak, sokkal inkább vallják az ő nézeteit, mint modern csodálói: Sade felháborodott tiltakozásra szólít fel, mert a *gyönyör paradoxonja* nem tiszta költészet. Megismétlem, csak azokhoz szeretnék szólni, akiket ő felháborít.